

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

§ 499

Valtuustoaloite monikriisinhallinnan vahvistamiseksi Tampereella – Mirja Salmijärvi ja Milka Hanhela ym.

TRE:1170/09.00.01/2025

Valmistelija / lisätiedot:
Linnamaa Reija

Valmistelijan yhteystiedot

Riskienhallinta- ja turvallisuusjohtaja Jouni Perttula, puh. 040 196 6512, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Lakiasiaintoiminnan johtaja Laura Klami, puh. 040 543 2285, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Yli-Rajala Juha, Konsernijohtaja

Päätösehdotus

Esitetään valtuuston päätettäväksi:

Mirja Salmijärven ja Milka Hanhelan ym. valtuustoaloite ja siihen annettu lausunto merkitään tiedoksi. Aloite todetaan loppuun käsitellyksi.

Aloite ei anna aihetta muihin kuin lausunnossa esitettyihin toimenpiteisiin.

Perustelut

Mirja Salmijärvi, Milka Hanhela ja 11 muuta valtuutettua esittävät 17.2.2025 jättämässään valtuustoaloitteessa monikriisinhallinnan vahvistamista Tampereella.

Ilmatoriskien hallinta on keskeinen osa Tampereen kaupungin strategista johtamista, riskienhallintaa ja varautumista. Uuden strategian yksi muutosalue on otsikoitu "Ilmasto ja luonnon monimuotoisuus". Ilmastonmuutoksen ja luontokadon aikakaudella kaupungin kehittäminen edellyttää ekologisten tavoitteiden vaikuttavaa toteuttamista kaikessa toiminnassa. Keskeisiä vaikutuskeinoja ovat Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartan toimenpiteet päästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumisiksi. Kaupungin strategiassa Ilmasto ja luonnon monimuotoisuus -muutosalueen vaikutuskeinoiksi on nimetty myös:

- Vakiinnutetaan kiertotalouden toimintamallit osaksi kaupunkikonsernin toimintaa
- Luodaan ja seurataan mittareita, jotka konkretisoivat ekologisesti kestävä kasvun tavoitteita

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

- Huomioidaan luonnon hyvinvointivaikutukset kaupunkisuunnittelussa
- Osallistetaan yhteisöt kestävän arjen tekijöiksi
- Varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin

Pormestariohjelmassa "Meidän Tampere – Tulevaisuus tehdään yhdessä" ilmatoriskien hallinta ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen ovat myös osa kaupungin strategista suuntaa. Ohjelmassa korostetaan hiilineutraaliustavoitetta vuoteen 2030 mennessä, luonnon monimuotoisuuden edistämistä sekä strategista johtamista, jossa ilmastotoimet viedään osaksi vuosittaista toiminnan ja talouden suunnittelua. Strategian ja pormestariohjelman tavoitteilla pyritään siihen, että ilmasto- ja ympäristöriskit otetaan entistä paremmin huomioon kaikessa kaupungin toiminnassa ja kehittämisessä. Käytännössä tämä tapahtuu muun muassa strategian toteutussuunnitelmien ja vuosisuunnitelmien toimenpiteiden kautta.

Roolit ja vastuut ilmastoon liittyvien riskien hallinnassa:

Kestävä kaupunki -palveluryhmä

Kaupunkiympäristön palvelualueeseen kuuluvan kestävä kaupunki - palveluryhmän alla olevan ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikön tehtävänä on kaupungin ympäristö- ja ilmastopolitiikan linjausten valmistelu, johtaminen, koordinointi ja toimeenpanon seuranta. Yksikkö tuottaa toimintaa tukevaa tietoa sekä tarjoaa avuksi työkaluja. Yksikkö ohjaa, sitouttaa ja tukee omalla asiantuntijatyöllään kaupunkiorganisaation yksiköitä ja kaupunkikonsernin tytäryhtiöitä toimimaan kaupungin ympäristö- ja ilmastopolitiikan ja kestävä kehityksen sitoumusten mukaisesti. Yksikön tehtävänä on kaupungin hiilineutraaliustavoitteen seuranta ja edistäminen sekä eri tahoilla tehtävän ilmastotyön koordinointi. Yksikkö edistää yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa alueen asukkaiden, yritysten ja muiden toimijoiden ympäristöä säästäviä elämäntapoja ja vastuullista toimintaa.

Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö vastaa myös Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartan päivityksestä. Tiekartta hyväksyttiin ensimmäisen kerran vuonna 2020 ja sen viimeisin päivitys loppuvuodesta 2024 (kaupunginhallitus 4.11.2024 § 429). Tiekartan säännöllinen päivitys on välttämätöntä, jotta voidaan arvioida tavoitteen saavuttamista, tarkastella toimenpiteiden riittävyyttä ja toimintaympäristön mahdollisten muutosten vaikutuksia tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

Kaupungin ilmatoriskien arviointi perustuu IPCC:n malliin, jossa erityisesti haavoittuvat väestöryhmät on tunnistettu. Vuonna 2023 tehty haavoittuvuusanalyysi syvensi tätä arviota. Ilmatoriskien sopeutumistoimiin kuuluvat muun muassa hulevesien hallinta, viherrakentaminen ja kriittisen infrastruktuurin suojaaminen.

Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä kustannuksia on tähän asti käsitelty pääasiassa kaupungin tilinpäätöksessä esitettävissä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

ympäristöerien ja ilmastobudjetin toteuman raportoinneissa. Näissä korostuvat erityisesti luonnonmukaisiin hulevesiratkaisuihin liittyvät investoinnit ja ylläpitokustannukset, kun taas monet muut sopeutumisen ja varautumisen kustannukset jäävät pitkälti näkymättömiin.

Vuoden 2025 taloussuunnitteluun sisältyneessä ilmastobudjetissa on kuitenkin panostettu siihen, että myös sopeutumiseen liittyvät kustannukset tunnistetaan ja eritellään entistä paremmin jo budjetointivaiheessa. Tavoitteena on ollut arvioida näihin toimenpiteisiin liittyviä rahoitustarpeita ja mahdollisia rahoitusvajeita. Tästä huolimatta suuri osa sopeutumisen rahoitustarpeista on edelleen hahmottumatta, mikä vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostamista ja pitkäjänteistä suunnittelua. Ilmastobudjetin vaikuttavuutta kehitetään jatkuvasti.

Riskienhallinta, turvallisuus ja varautuminen

Konsernihallinnon strateginen ohjaus- ja konsernipalvelut -ryhmään kuuluva riskienhallinnan, turvallisuuden ja varautumisen tiimin (RITUVA) tehtävä on koordinoida riskienhallinnan, turvallisuuden ja varautumisen kokonaisuuksia. Ilmastoriskien hallinta on integroitu osaksi kaupungin riskienhallinnan ja varautumisen prosessia. Tavoite on, että kaupungin jokaisessa yksikössä käsitellään myös ilmastoriskejä.

Kuntalakiin perustuvaa kaupungin riskienhallinnan toimivaltaa on eritelty hallintosäännössä. Riskienhallinnan vastuut on dokumentoitu myös valtuuston hyväksymiin Tampereen kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteisiin (konsernimääräys, kaupunginvaltuusto 29.8.2022 § 110). Niiden mukaisesti konsernijohtaja, palvelualueiden johtajat ja muut johtavat viranhaltijat vastaavat hyvän hallinto- ja johtamistavan toteutumisesta sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta tehtäväalueillaan. Lisäksi he vastaavat siihen liittyvästä raportoinnista toimielimille.

Konsernihallinnon riskienhallintatoiminnon tehtävänä on vastata riskienhallinnan koordinoinnista, ohjauksesta ja kehittämisestä. Granite ERM -järjestelmässä on tällä hetkellä raportoitu noin 450 riskiä, joista osa liittyy joko suoraan tai välillisesti ilmastoon. Kuitenkin lähtökohtaisesti vastuu tunnistaa, hallita ja raportoida ilmastoon liittyviä riskejä on jokaisella riskienhallintaa toteuttavalla vastuuyksiköllä. Yleisesti riskienhallinnassa riskit ovat niiden yksiköiden vastuuhenkilöiden vastuulla, jotka omistavat tietyn tehtävän organisaatiossa. Riskienhallintatoiminto vastaa prosessin kehittämisestä ja koordinoinnista, ohjeistamisesta, tietojärjestelmän kehittämisestä, riskiraportoinnin tuesta sekä ylimmän johdon riskiraportoinnista.

Ilmastoriskit osana kaupungin riskienhallintajärjestelmää

Tampereen kaupungin riskienhallinnan järjestelmässä kaupungin eri palvelualueet ja niiden alaiset palveluryhmät tunnistavat ja arvioivat kaupungin toimintaan kohdistuvia strategisia, operatiivisia, taloudellisia ja vahinkoriskejä. Palveluryhmät myös suunnittelevat ja toteuttavat asianmukaisia ja riittäviä hallintatoimenpiteitä merkittävimmiksi

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

arvioituille riskeille. Kaupungin riskienhallintatoiminto koordinoi ja ohjaa riskienhallintatyötä kaupunkitasoisesti. Yhtenä monista arvioituista riskialueista ovat myös ilmastoon ja ympäristöön kohdistuvat riskit. Konkreettisia riskiesimerkkejä kaupunkiorganisaatiossa tunnistetuista ilmastonmuutoksen johdosta lisääntyvistä riskeistä ovat esimerkiksi merkittävät tulvavahingot tai myrskyn aiheuttamat vahinkoriskit. Hyvin laadituilla riskikartoituksilla, varautumissuunnittelulla ja yhteistyöllä voimakkaiden sääilmiöiden haittavaikutuksia pystytään minimoimaan. Yksi konkreettinen kaupungin vastuulla oleva alue on maankäytön suunnittelu ilmastoriskit huomioiden. Kaupungilla tulee olla kyky toimia muutoksia ennakoiden ja joustavasti ilmastonmuutoksen aiheuttamissa häiriötilanteissa.

Pirkanmaan alueellinen riskiarvio

Sisäministeriön ohjauksessa, aluehallintovirastojen ja pelastuslaitosten johdolla Suomessa on laadittu alueelliset riskiarviot. Taustalla on Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismi ja alueellisten riskiarviot toimivat osaltaan pohjana myös kaupunkien riskienhallinnalle ja varautumiselle. Pirkanmaan alueellinen riskiarvio 2023 tunnistaa keskeiset ilmastoriskit, kuten talvimyrskyt, sähkökatkot, pandemiat ja ilmastopakolaisuuden. Nämä teemat on otettu huomioon kaupungin valmiussuunnittelussa. Riskienhallinta, turvallisuus ja varautuminen -tiimi koordinoi koko konsernin varautumistyötä.

Ilmastoriskit Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS) on valtioneuvoston periaatepäätös, joka toimii kokonaisturvallisuuden yllimpänä ohjausasiakirjana Suomessa. Strategiassa ilmastoriskit on sisällytetty osaksi laajempaa häiriötilanteiden ja kriisien kirjoa, joita tarkastellaan kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

Yhteenvedona voidaan todeta, että ilmastoriskit on integroitu yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan osana kokonaisturvallisuuden toimintamallia. Tämä lähestymistapa tukee myös kuntien, kuten Tampereen kaupungin, varautumista ja strategista suunnittelua, sillä sekä YTS että alueellinen riskiarvio toimivat kaupungin varautumistyön perustana.

Kaupungin sisäiset johtamisrakenteet ja työryhmät

Tampereella toimii useita koordinaatioryhmiä, kuten esimerkiksi riskienhallinnan johtoryhmä ja varautumisen koordinaatioryhmä. Luonnon monimuotoisuus- eli LUMO-työryhmä kokoaa yhteen pääosin kestävä kaupunki -palveluryhmästä muun muassa kaavoituksen, viheralueiden ja hulevesien asiantuntijoita kehittämään ja edistämään luonnon monimuotoisuutta ja tukee siten myös ilmastonmuutokseen sopeutumista. Kaupunkiympäristön palvelualueen asiantuntijoista koostuva sinirakennetiimi käsittelee kaupunkivihreän, huleveden ja maankäytön yhteensovittamiseen liittyviä ajankohtaisia aiheita.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosääntöä (hallintosäännön liite 4) ovelletaan normaaliolojen häiriötilanteissa ja valmiuslaissa määritellyissä poikkeusoloissa sekä niihin valmistautumisessa. Kaupungilla on myös valmiussuunnitelmat ja niihin liittyvät toimintakortit, joita päivitetään ja harjoitellaan säännöllisesti.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on integroitu osaksi kaupungin muita prosesseja: riskienhallintaa, Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartan päivytystä, vuosisuunnittelua sekä ympäristöerien raportointia. Sopeutuminen näkyy Tampereella jo useissa eri ohjelmissa, kuten hulevesiohjelmassa, luonnon monimuotoisuusohjelmassa, metsien hoidon toimintamallissa ja kantakaupungin vaiheyleiskaavassa. Sopeutumista edistämään on kehitetty ja otettu käyttöön työkaluja ja menetelmiä, kuten viherkerroin, kaupunkipuulinjaus, kasvikkatolinjaus ja luontopohjaisten järjestelmien suunnitteluohjeet.

Johtopäätös ja kehittämissuosituks

Tampereen kaupunki on edelläkävijä ilmatoriskien integroimisessa riskienhallintaan ja varautumiseen. Kokonaisuuden johtamisesta vastaa ympäristöjohtaja.

Kehittämistä voidaan edelleen vahvistaa seuraavilla toimenpiteillä:

- Hyödynnetään valtuustoaloitteessakin mainittuja LONGRISK-hankkeen tuottamia ja tutkimukseen perustuvia työkaluja, kuten ilmastokestävän kaavoituksen checklistiä ja hiililaskureita.
- Vahvistetaan poikkihallinnollista yhteistyötä ilmasto- ja ympäristöriskien hallinnassa ja varautumisessa.
- Lisätään ilmatoriskien huomioimista valmiussuunnittelussa ja harjoituksissa.
- Kehitetään tiedonvaihtoa ja tilannekuvan muodostamista eri toimijoiden välillä.
- Kehitetään ilmatoriskien rahoitustarpeiden tunnistamista ja huomiointia budjetoinnissa ja investointisuunnitelmissa.
- Lisätään tietoisuutta ilmatoriskeistä koulutuksen keinoin kaikilla toimialoilla.
- Järjestetään vuosittain ylimmän johdon seminaari ilmasto- ja monikriiseihin varautumisen teemoista vuodesta 2026 alkaen.

Tiedoksi

Mirja Salmijärvi, Milka Hanhela, Reija Linnamaa, Jouni Perttula

Liitteet

1 Valtuustoaloite

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Muutoksenhakukielto

§499

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

- vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)
- virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)
- etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)